

Kultūras mantojums

Kultūras mantojuma aizsardzība nav tikai stāsts par muzejiem, arheoloģisko izrakumu vietām, pieminekļiem, gleznojumiem un būvēm. Tas ir stāsts par cilvēkiem, tradīcijām, atmiņām un vērtībām. Kultūras mantojums ir svarīgs, jo palīdz saglabāt tautai būtisko – stiprina piederības sajūtu un veicina izpratni par pagātni.

Vispirms mīlam un kopjam tuvāko – savas mājas, skolas, pilsētas un novada kultūras mantojumu! Kļūstam par to sargātājiem! Aicinām būt zinātkāriem, pacietīgiem, uzmanīgiem un aktīviem!

Kultūras mantojums ietver:

- 1) **materiālo kultūras mantojumu** – pieminekļus, ēkas, vēsturiskus objektus, mākslas darbus, senlietas, rokrakstus, grāmatas un citas fiziskas vērtības;
- 2) **nemateriālo kultūras mantojumu** – tradīcijas, mutvārdu stāstījumus, tautasdziesmas un dejas, amatniecības prasmes un citas nemateriālas vērtības;
- 3) **dabas mantojumu** – ainavas, vēsturiski nozīmīgas vietas, svētbirzis, upes un citus dabas objektus, kas saistīti ar kultūru un vēsturi.

Vairāk informācijas iegūsi, ja ielūkosies:

Informācijas sistēmā “Mantojums”: www.mantojums.lv

Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes mājaslapā: www.nkmp.gov.lv

Latvijas Nacionālā kultūras centra mājaslapā: www.lnkc.gov.lv un vietnē <https://nematerialakultura.lv>

Kultūras mantojumu aizsargā dažādas institūcijas, organizācijas un likumi. Starptautiskie dokumenti ir saistoši visām valstīm, kas tos ir parakstījušas. Galvenās struktūras ir šādas:

Starptautiskās organizācijas:

- 1) **UNESCO** (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija) – veido Pasaules mantojuma sarakstu, kurā iekļautie objekti tiek aizsargāti un saglabāti ar starptautisku atbalstu. Šobrīd UNESCO ir 195 dalībvalstis, tai skaitā arī Latvija (1991);
- 2) **Eiropas Padome** – koordinē kultūras mantojuma aizsardzības politiku ar dažādām konvencijām, piemēram, Eiropas Kultūras konvenciju (1954) un Granadas konvenciju par Eiropas arhitektūras mantojuma aizsardzību (1985);
- 3) **ICOMOS** (Starptautiskā padome pieminekļiem un ievērojamām vietām) – konsultē UNESCO un valstis par kultūras mantojuma saglabāšanu.

Eiropas Komisija palīdz aizsargāt Eiropas kultūras mantojumu.

Katra Eiropas valsts atbild par sava kultūras mantojuma aizsardzību ar saviem nacionālajiem likumiem un iestādēm, tās ir, piemēram, Nacionālās kultūras mantojuma aģentūras, muzeji un arhīvi, pieminekļu aizsardzības dienesti.

Lai veicinātu izpratni par kultūras mantojumu, Eiropas Savienība organizē Eiropas kultūras mantojuma gadu; atbalsta dažādas finansēšanas programmas un par īpašiem nopelniem, atspoguļojot Eiropas vēsturi un vērtības, piešķir Eiropas kultūras mantojuma zīmi. Tā piešķirta arī Turaidas muzejrezervātam.

Vairāk informācijas iegūsi, ja ielūkosies <https://culture.ec.europa.eu>

Kas ir konvencija?

Konvencija ir starptautisks līgums jeb vienošanās starp organizācijām, valstīm, sabiedrības daļām, ar kuru tiek noteikti vienoti mērķi, uzdevumi, standarti kādas situācijas regulēšanai. Starptautiskas vienošanās top rakstveidā, turklāt tā jāreģistrē Apvienoto Nāciju organizācijā (ANO), lai strīdu un interpretācijas domstarpību gadījumā varētu vērsties Starptautiskajā tiesā Hāgā.

Viena no zināmākajām konvencijām ir 1954. gada 14. maijā Hāgā pieņemtā UNESCO *Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā*.

Kā otra zināmākā ir *Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību*, pieņemta 1972. Tās ietvaros nodibināta Pasaules mantojuma komiteja, kura sastāda, papildina un publicē "Pasaules mantojuma sarakstu", kā arī sastāda un publicē "Apdraudētā pasaules mantojuma sarakstu".

Starp tūkstošiem objektu, kas iekļauti Pasaules mantojuma sarakstā no Latvijas ir iekļauts Rīgas vēsturiskais centrs (1997), Strūves ģeodēziskais loks (2005), Kuldīgas vecpilsēta (2023).

Kas ir harta?

Harta ir dokuments, kurā uzskaitītas noteiktas prasības, pienākumi, personu tiesības un brīvības, kā arī cita atbilstošā teritorijā/-s saistoši priekšraksti. Hartas pilda dažādu starptautisku sociālu jautājumu regulēšanas funkciju. Harta ir rakstveida dokuments, kas uzliek pienākumus, piešķir privilēģijas un tiesības konkrētās jomās.

Piemēram, *Starptautiskā kultūras tūrisma harta*. *Tūrisma vadība vēsturiskās vietās*, pieņemta 1999. gadā Mehiko. Harta uzver vairākus principus, viens no tie [...] Interpretācijas programmām jāsniedz mantojuma vietu, tradīciju un kultūras aktivitāšu nozīmes skaidrojums, iekļaujot vietējo kopienu un teritoriju pagātnes pieredzi un tagadnes daudzveidību, ieskaitot minoritāšu un lingvistisko grupu specifiku [...]. Turaidas muzejrezervāta kontekstā tas ir saistīts ar "Lībiešu diena skolēniem", kuras ietvaros tiek stāstīts par lībiešu mantojumu, kas cauri gadsimtiem ir saglabājis Turaidā un ar kuru iespēja iepazīties ekspozīcijas, izstādēs, publikācijās utt.

Vairāk informācijas iegūsi, ja ielūkosies:

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija: www.unesco.lv

Biedrības "ICOMOS Latvija" mājaslapa: www.icomos.lv

Nodibinājuma "ICOM Latvia" mājaslapa: www.latvia.icom.museum.lv

Tikai tam, kam ir atmiņas par pagātņi, ir arī nākotne.